

Clasa muncitoare din România și dreptul la organizare

DUMITRU V. FIROIU

1. — Se știe că din momentul nașterii sale, proletariatul, simțind din plin exploatarea burgheziei, a trebuit să se ridice la luptă pentru condiții mai bune și mai demne de viață și de muncă.

Sigur, lupta proletariatului împotriva burgheziei a parcurs diferite etape — dovezi nu numai ale creșterii numerice, ci și a dezvoltării maturității politice a proletariatului¹, iar lupta proletariatului împotriva burgheziei, fără o organizare tehnică a fost și este de neînchipuit. Clasicii marxism-leninismului au subliniat deosebit necesitatea organizării proletariatului, pornind de la ideea justă că o organizare cât mai bună este una din condițiile sine qua non ale tăriei clasei muncitoare, și au învățat clasa muncitoare să se organizeze — de la forme simple până la partidul revoluționar —, cunoscute fiind ideile lui Marx și Engels în legătură cu partidul clasei muncitoare și contribuția lui V. I. Lenin la crearea primului partid revoluționar al clasei muncitoare.

Această luptă, desfășurându-se în condițiile orînduirii capitaliste, a fost și este firesc ca burghezia să facă totul pentru a lovi în organizarea clasei muncitoare, utilizînd, de la măsurile brutale de reprimare la măsuri aparent încadrate în așa numita legalitate burgheză, un întreg arsenal de mijloace și procedee.

2. — În România, evoluția dreptului la organizare a clasei muncitoare a urmat firul evoluției economice și social-politice generale, strîns legată și coordonată cu lupta generală a proletariatului, care, atunci cînd a fost puternică, a reușit să smulgă burgheziei anumite concesiuni — concesiuni ce au reprezentat un succes al luptei revoluționare și democratice în condițiile regimului burghezo-moșieresc —, atunci cînd s-a cunoscut un anumit reflux, suferind consecințele politicii represive a guvernanților României.

Pentru o înțelegere cât mai științifică a evoluției dreptului la organizare și a luptei dusă de clasa muncitoare din România pentru a se traduce în practică prevederea constituțională, după care românii aveau dreptul „de a se asocia, conformîndu-se legilor care reglementează exercițiul acestui drept” (art. 27 al Constituției României de la 1866), rezumîndu-se în comunicarea de față doar la o schiță a problemelor, credem că se impune o delimitare pe etape, după cum urmează:

a — dreptul la organizare pînă la crearea Partidului Comunist din România (8 mai 1921);

b — dreptul la organizare de la crearea P.C.R. și pînă la instaurarea dictaturii regale (februarie 1938);

1. Karl Marx, F. Engels, vol. 4, Editura politică, 1958, p. 466—488.

c — dreptul la organizare în timpul dictaturilor de dreapta din România.

3. — Pînă la începutul secolului nostru, mișcarea muncitorească din România a parcurs, din punct de vedere al organizării, drumul de la primele forme de organizare — organizații de într-ajutorare în caz de boală, nevoie etc. — pînă la crearea primului partid al clasei noastre muncitoare — Partidul Social — Democrat al Muncitorilor din România, dezorganizat vremelnice în anul 1899, pentru a fi refăcut în 1910. Preocuparea socialiştilor români pentru afirmarea celor mai înalte idealuri, corespunzătoare năzuințelor maselor largi populare și prezența lor în marile bătălii de clasă, atenția dată mișcărilor țărănești, au avut un ecou puternic în opinia publică, a mărit prestigiul organizațiilor clasei muncitoare și al conducătorilor ei.

Dacă pînă la începutul secolului nostru, burghezia și moșierimea română au lăsat ca activitatea clasei muncitoare și organizarea ei să se desfășoare în cadrul general stabilit de Constituția de la 1866, începînd cu secolul nostru, în fața creșterii impetuoase a mișcării muncitorești și a intensificării acțiunilor pentru organizarea pe principii de clasă, guvernul României au trecut la contramăsuri, de la măsuri represive, cum s-a întîmplat în timpul răscoalei țărănești din 1907 sau la Galați în 1916, la măsuri legislative.

Pentru că noi intenționăm să schițăm modul cum s-a tradus în practică „dreptul la organizare“ prin intermediul diferitelor legi, vom aminti în continuare cîteva din aceste măsuri legislative. Ofensiva regimului a început cu Legea meseriilor (așa-numita Lege Misir)², din 1902, prin care s-a stabilit că muncitorii și patronii din aceeași meserie puteau să se grupeze și să constituie laolaltă o corporație, aceasta sub lozincă „comunicații de interese“, în realitate o măsură de lovire în curentul muncitoresc din mișcarea socialistă din România, care milita, prin activiști de seamă ca I. C. Frimu. Al. Constantinescu, Șt. Gheorghiu, pentru organizarea pe principii de clasă a muncitorilor.

După 1905, atunci cînd acțiunile de organizare profesională și politică pe principii de clasă s-a intensificat, iar evenimentele din 1907 au demonstrat necesitatea și justetea unei asemenea organizări, s-a trecut direct la măsuri de înăbușire a mișcării muncitorești și de reprimare a oricăror încercări de organizare a muncitorilor. *Legea în contra sindicatelor, asociațiilor profesionale a funcționarilor statului, județelor, comunelor și stabilimentelor publice*³, din 1909 (așa-numita lege Orleanu), pe care muncitorii au denumit-o „infama lege scelerată“, a interzis funcționarilor, meseriașilor, muncitorilor și oricărui salariat al statului, județelor, comunelor sau stabilimentelor publice cu caracter economic, industrial și comercial, precum și tuturor cărora le era îndreptățită asigurarea unui serviciu public de această natură, „să facă parte din vreo asociație profesională“, iar guvernul nu a admis sub nici un motiv ca asemenea organizații să fie considerate persoane juridice.

Creșterea avîntului revoluționar în perioada ce a urmat, manifestată și prin refacerea în 1910 a Partidului Social-Democrat din România, nu a putut fi neglijată de guvernul timpului, și prin *Legea pentru organizarea meseriilor, creditului și a asigurarilor muncitorești*⁴, din 1912, fără a se renunța la politica represivă, cu scop, însă de diversiune, s-a revenit la organizarea de tipul corespunzător, stabilită în 1902.

Mișcarea muncitorească a luat atitudine fermă împotriva unor astfel de măsuri legislative represive.

Demascînd această legislație, I. C. Frimu scria următoarele : „De cînd ca muncitor am început să-mi dau seama ce înseamnă o lege, am observat că

2. C. Hamangiu, Codul general al României — legi uzuale — vol. III, p. 2443.

3. Idem, vol. VI, p. 59—60.

4. Idem, vol. VII, pp. 740—771.

autoritățile au fost întotdeauna în afară de lege. Bunul plac domnește pretutindeni, la țară ca și la orașe”⁵, iar „România muncitoare”, din 4—11 martie 1907, demascând Constituția de la 1866 în dispozițiile referitoare la așa-numita „armonie socială” (a se vedea art. 10), își intitula articolul foarte sugestiv „Minciuni constituționale”.

Reconstituit în 1910, Partidul Social-Democrat din România a înscris în Programul adoptat, atât la punctul 11 al capitolului referitor la programul politic, cât și la pct. 1 al programului agrar, „restabilirea drepturilor politice și cetățenești ale funcționarilor, meseriașilor și muncitorilor statului, județelor și stabilimentelor publice, această cerere avînd drept scop repararea „crimei făcută de partidul liberal, ..., care a luat lucrătorilor statului dreptul de grevă și de organizare”. Partidul Social-Democrat din România cerea desființarea legii în contra sindicatelor asociațiilor profesionale a funcționarilor statului..., din 1909.⁶

4. — Perioada interbelică s-a caracterizat pentru România nu numai prin întărirea dominației economice a marii burghezii industrial-financiare, ci și prin întărirea dominației ei politice (pierduse prin reforma agrară din 1921 un concurrent foarte serios — moșierimea), iar după criza economică de supra-producție din 1929—1933, în viața politică a țării s-a făcut simțită tot mai pregnant influența cercurilor monopoliste reacționare.

Ascensiunea politică a marii burghezii industrial-financiare a determinat, ca o trăsătură a vieții politice interbelice din țara noastră, accentuarea caracterului reacționar al puterii de stat, concretizat nu numai în întărirea și intensificarea exploatării maselor, ci și în restrîngerea drepturilor și libertăților cetățenești, ca în perioada anilor ce au urmat lui 1933, atunci cînd s-a accentuat atacul de la dreapta al democrației parlamentare, ca și a încercărilor de limitare și apoi de lichidare a democrației parlamentare, s-a manifestat restrîngerea drepturilor și libertăților cetățenești, ca în epoca dictaturii militaro-fasciste acestea să fie lichidate complet.

Pe linia tematicii supusă discuției în comunicarea de față, ne vom referi doar la trei legi, din multe legi elaborate, care ni se par a fi cele mai semnificative pentru materializarea dreptului de organizare și mai ales pentru ținta lor: suprimarea dreptului la organizare pentru clasa muncitoare și pentru organizațiile revoluționare și democratice.

În primul rînd, cîteva cuvinte despre *Legea asupra sindicatelor profesionale*⁷, neîndoiros un succes al luptei revoluționare și democratice din România, în frunte cu clasa muncitoare, dar un succes în condițiile regimului burghezo-moșieresc, prin care s-a urmărit a se lovi în influența pe care urma a o exercita Partidul Comunist din România creat nu cu mult înainte de elaborarea acestei legi.

Dintre dispozițiile acestei legi atrag atenția următoarele: a) — organizarea „legală” a sindicatelor se făcea după criteriul profesiei, și prin aceasta se urmărea crearea mai multor sindicate în cadrul aceleași întreprinderi, mijloc de fărîmîtare și dezbinare a mișcării muncitorești; b) — personalitatea juridică a sindicatelor se acorda, de acum, pe baza unei hotărîri judecătorești și nu pe baza legii ca mai înainte, lucru extrem de important, dacă ținem seama de influența ce se putea exercita de către aparatul administrativ asupra organelor judecătorești (magistrații erau numiți prin decret-regal); c) — excluderea din preocupările sindicatelor a *luptei politice*, obiectul activității lor constituindu-l, după prevederile art. 1 al legii, „studiul, apărarea și dez-

5. „România muncitoare”, din 25 martie 1907.

6. Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1910—1916, Editura politică, 1968, p. 27 și urm.

7 C. Hamangiu, Codul general al României, opt. cit., vol IX—X, pp. 603—612.

voltarea intereselor profesionale“, or, se știe că partidul nostru a îndrumat clasa muncitoare ca în lupta ei să împletească armonios lupta pentru reven- dicările zilnice, economice, cu viziune de perspectivă, și cu lupta politică.

A doua lege, și poate cea mai remarcabilă pentru concepția „democratică“ a regimului burghez din România în perioada interbelică a fost *Legea pentru persoanele juridice*, din 6 februarie 1924.⁸ Trecuseră aproape 60 de ani de când Constituția României, stabilind dreptul la organizare, prevăzuse că o lege specială va reglementa concret exercițiul acestui drept, și numai acum, în 1924, se elaborează prima lege generală în legătură cu personalitatea juridică.

Legea aceasta, intrată în istoria mișcării muncitorești din țara noastră sub denumirea de „Infama lege Mîrzescu“,⁹ a fost pătrunsă de la un capăt la altul de un spirit reacționar și a fost menită să lovească în lupta revoluțio- nară și democratică din țara noastră, și în primul rînd, în vlăstarul de curînd creat al mișcării muncitorești — Partidul Comunist din România — pe care nu-l putuse sugruma nici înscenarea judiciară odioasă din „Dealul Spirii“ (1922).

Nu intenționăm să intrăm în analiza detaliată a acestei legi, ci vom men- ționa doar cîteva dispozițiuni, pentru a vedea cum au fundamentat legal gu- vernanții țării suprimarea dreptului la organizare pentru clasa muncitoare, pentru organizațiile revoluționare și democratice. În primul rînd, amintim că personalitatea juridică se dobîndea, după prevederile acestei legi, în *temeiul unei hotărîri motivate dată de tribunalul civil al județului unde urma a-și desfășura activitatea respectiva asociație sau fundație*. La cererea celor inte- resați, tribunalul hotăra, după ce în prealabil a constatat îndeplinirea condi- țiilor legii și după ce a audiat reprezentantul Ministerului public (parchetul) și pe al Ministerului în competența căruia intra activitatea respectivei aso- ciații sau fundații. Două aspecte se degaje, ca mai importante din această prevedere. Mai întîi că de acum personalitatea juridică nu se mai acordă prin lege, operă a parlamentului, ci prin hotărîrea judecătorească. Reacțiunea din România a găsit mai lesnicioasă, pentru interesele ei această cale, dacă nu se uită că în urma reformei electorale din 1917/1918 s-a acordat votul univer- sal, egal, direct, obligatoriu și secret, care a creat oarecari posibilități pătrun- derii în organul reprezentativ și a unor elemente cu vederi democratice, care ar fi sprijinit acordarea prin lege a personalității juridice unor organizații re- voluționare și democratice, lucru pe care organele administrative nu l-ar fi putut împiedica, în timp ce în cazul organului judecătoresc, subordonat Mi- nisterului de Justiție și regelui, nu se putea pune astfel problema. Iată încă un mijloc de subordonare a activității legislative celei administrative și jude- cătorești, expresie a întăririi caracterului reacționar al puterii de stat în con- dițiile dominației politice a marii burghezii industrial-financiare. Mai apoi tre- buie să reținem audierea prealabilă a organului respectiv, care a fost parchetul.

În al doilea rînd, menționăm că s-a instituit un drept de control și supra- veghere din partea statului, pentru a se constata, chipurile, dacă asociațiile și fundațiile care au primit personalitate juridică activau conform statutelor lor, și mai ales dacă nu lucrau contra ordinii publice și bunelor moravuri, creîn- du-se pentru aceasta un întreg aparat, pus sub conducerea Ministerului Justi-

8. Idem, vol. XI—XII, pp. 244—261.

9. Audea s-a afirmat greșit că „Infama lege Mîrzescu“, care a dus la ilegaliza- rea Partidului Comunist din România și a altor organizații revoluționare și democratice (U.T.C., Sindicatele-Unitare), ar fi Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice, din 19 dec. 1924, lucru ireal, pentru că așa cum se știe, cînd această lege a fost elaborată, partidul era deja în ilegalitate (cea mai recentă afirmație eronată aparține tov. dr. Petre Bunta și prof. Gri- gore Marian, în art. „Anii grei ai ilegalizării“, *Făclia* — Cluj, nr. 7601, din 20 april. 1971).

ției. S-a statuat prin art. 26 că în cazurile de urgență, când s-a constatat că o persoană juridică își desfășoară activitatea în pofida prevederilor legii (mai ales împotriva ordinii publice și bunelor moravuri), Consiliul de Miniștri, cu avizul Comisiei superioare a persoanelor juridice, comisie pusă sub președinția Ministerului Justiției, putea: fie să interzică funcționarea respectivei persoane juridice până la intrarea pe făgașul pretensei legalități, fie să o dizolve. Este de reținut că peste un an, în 1925, a fost elaborată *Legea contenciosului administrativ*¹⁰, ale cărei dispozițiuni au inclus actele de dizolvare a acestor persoane juridice în rîndul actelor de guvernămînt, ce nu puteau fi ceretate, pentru demonstrarea caracterului lor ilegal, pe nici o cale, inclusiv, calea justiției.

În fine, în conformitate cu art. 2 persoanele juridice de drept privat existente la data promulgării legii (6 februarie 1924) continuau să funcționeze în măsura în care activitatea lor nu contravenea dispozițiilor legii și cu obligația ca în termen de șase luni de la promulgarea legii să se înscrie la greșa tribunalului în circumscripția căruia își desfășoară activitatea, înscriere ce însemna: prezentarea copiilor de pe statute, de pe actele constitutive, de pe titlurile de obținere a personalității juridice, lista membrilor, date asupra sursei veniturilor.

Partidul Comunist din România, aflat din momentul creării lui în semi-legalitate, nu s-a supus acestei dispoziții, care echivala, de fapt, cu o desconspirare, și așa, la împlinirea celor șase luni, urma a trece în ilegalitate.

Guvernării României n-au așteptat nici împlinirea acestui termen. S-au grăbit, și în furia lor împotriva partidului nostru, prin acte administrativ-judecătorești — ordonanțe militare, în iulie 1924 a fost ilegalizat partidul nostru și o serie de organizații ce-și desfășurau activitatea sub îndrumarea lui (U.T.C.-ul, Cercul Femenin Comunist ș.a.).

În fine, a treia lege la care vrem să ne oprim, pentru perioada pînă la instaurarea dictaturii regale, este *Legea pentru apărarea ordinii de stat*¹¹, din 7 aprilie 1934, expresie elocventă a atacului la principiile Constituției. Libertatea constituțională de asociere a fost pur și simplu lichidată de prevederile art. 1—2, care au dat Consiliului de Miniștri dreptul de a dizolva grupările politice ce „pun în pericol siguranța ordinii publice de stat și a ordinii sociale”, actul de dizolvare fiind decretat act de guvernămînt și, ca atare, inatacabil pe nici o cale. Abuzul a trecut fățiș înaintea legalității.

În fața unor astfel de prevederi, clasa muncitoare a reacționat vehement, demascîndu-le în documente ca cel referitor la 1 mai 1926¹², în care se cerea: „De la un capăt la altul al țării, în ziua de 1 mai muncitorimea, adunată în întruniri publice, trebuie să-și ia angajamentul să nu înceteze lupta pînă nu vor cădea toate legile care ne răpesc drepturile noastre.

Jos legile Trancu-Iași a sindicatelor și conflictelor de muncă!“.

Jos legile Mîrzescu a persoanelor juridice și a ordinii publice!“ sau ca cel referitor la *Legea pentru apărarea ordinii de stat* din 1934, în care se scria, printre altele: „Toate organizațiile de masă ale poporului muncitor din România au fost interzise. Toate ziarele de stînga, dreptul la cuvînt și de scriere al poporului au fost suspendate.. Militanții curajoși pentru libertățile cetățenești au fost arestați...”

Poporul muncitor este scos din lege“.¹³

10. C. Hamangiu, op. cit., XI—XII, pp. 53—55.

11. Idem, vol. XXII, pp. 121—124.

12. Documente din Istoria Partidului Comunist din România, 1923—1928, E.P.L.P., 1953, p. 434.

13. Idem, 1934—1937, E.S.P.L.P., 1957, p. 198.

Este meritul partidului nostru că, demascînd și nobilizînd masele muncitoare la luptă împotriva unor astfel de legi, demascînd regimul stării de asediu devenit metodă constantă de guvernare de la un moment dat în România, a arătat cu curaj, demn și cu ținută patriotică că, în timp ce clasa muncitoare, toate elementele revoluționare și democratice suportau consecințele acestei legislații reacționare, dușmanii independenței naționale, ai existenței și ființei noastre naționale, elementele fasciste din România — legionarii — activau liber, se dădeau la acte care vizau ordinea și siguranța statului, fără a fi trași la răspundere după faptele comise.

5. — Manevrele reacțiunii din România, în contextul unor complicații în situația internațională au făcut ca la începutul anului 1938 să fie instaurată în țara noastră dictatura regală, un pas însemnat pe calea lichidării drepturilor și libertăților cetățenești, datorită și apucăturilor de dictator ale unui rege corupt. Între primele măsuri ale dictaturii regale a fost și *Decretul-lege*, din 31 martie 1938, *pentru dizolvarea tuturor asociațiilor, grupărilor sau partidelor politice*¹⁴, iar pentru a lăsa aparență că regimul instaurat ar avea baza de masă, s-a creat Frontul Renașterii Naționale¹⁵, decretat „unica organizație politică de stat”, activitatea oricărei alte grupări politice fiind socotită clandestină și pedepsită penal.

Partidul acesta a evoluat aidoma evoluției regimului dictaturii regale, de la autoritarism la totalitarism, în 1940, F.R.N. fiind transformat în „partid unic și totalitar sub denumirea de Partidul Națiunii”, condus direct de rege. Orice acțiune îndreptată împotriva intereselor, directivelor, ideologiei sau activității acestui partid a fost decretată infracțiune și sancționată aspru.

Dictatura regală a mai luat și alte măsuri în legătură cu diverse organizații, dintre care merită o atenție aparte cele stabilite prin *Legea pentru recunoașterea și funcționarea breslelor de lucrători, funcționari particulari și meseriași, din 12 octombrie 1938*¹⁶, prin care s-au organizat bresle de tip corporatist fascist (model italian), cu un pronunțat caracter antimuncitoresc.

Dictatura militaro-fascistă instaurată la 6 septembrie 1940 nu a mai avut nevoie nici de asemenea organizații create de regimul dictaturii-regale și în urma ei împotriva poporului român, ca regim politic al celor mai reacționare elemente ale societății românești, după experimentul-simbioză cu legionarii (sept. 1940 — ianuarie 1941), a desființat orice urmă de organizare politică și profesională (cu excepția filialei din România a partidului fascist german), instituind neagra teroare.

Partidul Comunist din România, încrezător în popor, în capacitățile și în virtuțile sale, demascînd dictatura celor mai reacționare cercuri din societatea românească, a mobilizat masele la luptă generală pentru răsturnarea acestui regim, pentru reinstaurarea democrației în România, înfăptuind actul de importanță istorică de la 23 August 1944, care a deschis calea realizării idealurilor de libertate și dreptate ce au călăuzit de-a lungul istoriei poporul nostru.

14. C. Hamangiu, op. cit., vol. XXVI, I, pp. 373—374.

15. Idem, vol. XXVI, III, pp. 2647—2649.

LA CLASSE OUVRIÈRE DE ROUMANIE ET SON DROIT D'ORGANISATION

(Résumé)

Délimitant par étapes le droit d'organisation de la classe ouvrière de Roumanie, l'auteur passe brièvement en revue la législation ouvrière jusqu'au 23 Août 1944, en insistant sur la lutte de la classe ouvrière guidée par le Parti Communiste Roumain contre la législation antiouvrière, pour le droit d'organisation.